

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre . . . . . 6 ft.
 Fél évre . . . . . 3 ft.
 Negyed évre . . . . . 1 ft 50 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Klincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyílt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:]

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Kérelem a közoktatásügyi miniszter urhoz.

A „Hazánk“ című napilap „Félhivatalos bátorság“ cím alatt a következőket írja:

„Mig a kultuszminiszter elég lojális és okos volt, az Asbóth János által az udvorszállási iskolát illetőleg felhozott „hiányokat“ elismerni és orvoslást ígérni, a félhivatalos sajtó szokott bátorságában egyszerűen lezárta azokat. Ezzel szemben Asbóth képviselő, ki jelenleg Olaszországban van, rendelkezésünkre bocsátotta az udvorszállási előjáróság táviratát, melyből kitűnik, hogy tanító ott még ma sincs. Mint tanító, hosszasan egy ácsmester működött és mióta ez kidőlt, ismételt kérvényezés után is az udvorszállásiak kénytelenek voltak gyermekeiket a szomszéd oláh iskolába küldeni. Mondják, hogy ki volna ugyan már nevezve egy tanító, de ez is ideiglenes, oklevéllel nem bír és állását még el nem foglalta. Udvorszállás a Marostól a Dunáig az egyetlen magyar község Krassó-Szörény megyében. Ezt nevezik nemzeti kulturpolitikának és ha valaki a hiányokra rámutat, akad magyar lap, mely nem tud jobbat tenni, mint az igazat letagadni.“

Mi ebből csak azt az egy tanulságot vonjuk ki, hogy van Magyarországon iskola, hol ácsmester addig taníthat, mig ki nem dől s még szerencse, hogy tanít. Olvastunk már tanítói pályázati hirdetményeket, melyek 50, 100, 150 frt.

fizetésre szoltak. Bizonyára ilyen helyekre sem akadtak okleveles pályázók s az udvorszállási iskolának számos oly társa van, hol vagy éppen nincs tanító, vagy a műveltség oly kezdetleges fokán álló ember kontárkodik oklevél nélkül, kinél e cím csak gúny.

Igen nagyrabecsültük sok tekintetben az előbbi két közoktatásügyi miniszter tevékenységét; de egyet náluk is határozottan kárhoztattunk: hogy a protestáns, különösen ev. ref. lelkész-tanítók alkalmazását meg nem tűrté, még ha azok tanítói oklevelet szereztek is. Pedig sok helyen, hol az állam vagy nem akar, vagy nem képes iskolákat állítani, csak a protest. lelkész-tanítók alkalmazása az egyedüli mód a népnevelés foganatosítására. S akadémiát végzett, neveléstant hallgatott egyénekben már csak inkább meg lehet nyugodni, mint ácsmesterekben és abban, hogy egyáltalán ne legyen népiskola.

Arra kérjük tehát Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy addig, mig az állam oly helyeken, hol protest. lelkész-tanítóság van, iskolát okleveles tanítókkal nem állíthat, szüntesse be az ezen állomások ellen indított irtóháborút. Gróf Csáky közoktatásügyi politikájában még volt ennek értelme, mert ő a fokozatos államosítást írta zászlajára, Wlassicséban nem volna, mert ő nem akar államosítani.

Van-e hát uralkodó vallás?

Hogyan magyarázza Fejérváry br. az 1791: XXVI. az 1848: 20. és 1858: 53. törvénycikkeket?

A képviselőház f. hó 6-iki ülésében Thaly Kálmán felszólalt az ellen, hogy a protestáns és zsidó, általában a nem-katholikus katonákat kath. táborig misékre, szertartásokra, térdeplésre stb. kényszerítik.

Fejérváry br. honvédelmi miniszter erre azzal az alkotmányos (?) érveléssel felelt, hogy a hadseregnél a többség dönt.

Csodálatos, hogy ez esetben a közös hadseregnél hogyan lehet a német vezényszót megtartani, hiszen az osztrák-magyar hadsereg kötelékében nem a német elem a többség.

Ha vallásos dolgokban igaz volna ez a tétel, akkor bátran visszatérhetnénk arra az időre, mikor még a „cujus regio, ejus religio“ elve divatozott.

De ettől eltekintve, független felelős miniszter a magyar állam törvényei s alkotmánya értelmében tartozik eljárni (1848. 3. t.-c. 32. §.). Már pedig a magyar alkotmány kiegészítő részeit képezik a lelkiismereti szabadság biztosítására, a felekezeti egyenlőségre és viszonyosságra vonatkozó országos alaptörvények, hova különösen a cimben elősoroltak is számíthatók.

Már pedig az 1791. 26. cikk 3. pontja, amint ezt Magyarország honvédelmi minisztere tudni köteles, szóról-szóra a következőket rendel: „Az evangélikusokat illető szabad vallás-gyakorlat következtében, legyenek azok bár kézművesek, vagy akármely rendű s állapotú emberek (tehát akár ténylegesen szolgáló katonák is), nem figyelmeztve a céhszabadalmakra, sem a mise szentségére, sem a búcsújárásokra, sem más szertartásokra és a saját vallásával ellenkező tettekre semmi cím alatt (tehát a tényleges katonai szolgálat ürügye alatt se) kényszeríttessenek. . .“

azokhoz, hogy a valódi szerző kilétét elfedezze.

Ez a nézet, a melyről beszélek, nem egészen új. Az ismert kath. történetíró: Grórer tanár — mint Müller-Mylius Károly írja — állítólag már 1846-ban, mint stuttgarti könyvtárnok, egy bizalmas körben azt a véleményt nyilvánította, hogy a történelmi Shakspeare a Shakspeare drámákat teljességgel nem szerelhette. Az ötvenes években aztán körülbelül egyidejűleg merült fel Amerikában és Angolországban az a gondolat, hogy lord Bacon, az ismert államférfi és philosphus, Shakspeare nagy kortársa, e drámák tulajdonképeni szerzője. Miss Delia Bacon és Nathaniel Holmes bíró publikációi Amerikában, valamint az angol Wm. Henry Schith iratai csakhamar elkezdtek e nézetet szélesebb körökben is ismertté tenni és képviselni. De még mindig lehetséges volt, hogy az egész ügyet, mint egyszerű curiositást, mely semmi komoly cáfolatra nem érdemes, visszautasítsa az ember.

Ma a dolog némileg másként áll. E csodálatos nézet párthiveinek száma az utóbbi évek alatt jelentékenyen megsaporodott, — a Bacon-Shakspeare-vita felett egész irodalom keletkezett, a mely az 1882-ig év elejéig immár 255 könyvre és értekezésre rugott (a mi-hől 161 Amerikára, 69 Angliára esik) s most már nem egy könnyen tekinthető át: mindenek

**AZ „ŐRÁLLÓ“ TÁRCÁJA.
 Shakspeare és Baco.)**

Shakspeare-ről szólván, első sorban azt a kérdést kell tisztába hoznunk, a mely az utóbbi évek alatt valóban égető kérdéssé vált: „Mi viszonyban áll a költő az emberhez?“ vagy, hogy más szavakkal tegyük fel a kérdést: „Lehetséges-e az ember és költő Shakspeare azonossága?“

Nemcsak egy-két napja annak, hogy Shakspeare-mythusról kezdenek beszélni; de a ki ezt a kifejezést ma alkalmazza, az egészen másra gondol annál, mint 30-40 évvel ezelőtt gondoltak. Midőn az érdemes német Shakspeare-kutató, az én tisztelt tanítóm, Delius Miklós 1851-ben egy iratot adott ki e címmel: „A Shakspeare-mythus“, nagyon távol állott attól a gondolattól, hogy azt a problémát szelőztesse, a mely minket ma foglalkoztatni fog. Szándéka egyszerűen csak az volt, hogy azt a halmazmende-mondát, a mi a költő hagyományos életrajzába becsuszott, külső hitelességére s benső megegyezésére nézve megvizsgálja, az igazat a hamistól, a bizonyost a bizonytalan-

tól különválassza, hogy így Shakspeare életének habár fogyatékos, de megbízható vázlatát nyerje.

Az akkor volt. S ma? Ha Delius abba a helyzetbe jutna, hogy ama zsenyéjét újra ki kellene adnia, művét talán egy ily című fejezettel kezdené: „Shakspeare nem mythusz“. Önök bizonyára jól tudják, hogy jelenleg nemcsak egy, hanem egy egész sereg író — kivált Angliában és Amerikában — vitatja azt a tételt, hogy az a nagy költő, a kit mi tanulmányozunk és tisztelünk, jogtalanul viseli a Shakspeare-nevet; hogy Hamlet, Macbeth, Othello, Lear, szóval mindaz, a mi ez egyetlen szellemnek bélyegét viseli magán s ránk, mint Shakspeare műve szállott, egészen más szerzőtől ered, mint az a William Shakspeare, a kiról a stratfordi anyakönyv s más okmányok beszélnek. Ama Shakspeare, ki 1564-ben az avoni Stratfordban született, ott kora ifjúságában megházasodott s apává lett, ki később Londonba költözött, ott mint színész és szinigazgató próbált szerencsét s 1616-ban szülőföldjén meghalt; ama történelmileg eléggé identifikált személyiség semmiképen nem tartható azon felséges drámák teremtőjének, melyek tudósok és tudatlanok elragadtatását képezik. Ő e színműveket legfeljebb a színpad számára egy kissé átigazította, egyébként pedig csak nevét adta

*) Bernhard ten Brink: „Shakspeare, fünf Vorlesungen“ című művéből.

Lényegileg épúgy rendelkezik az 1868. 53. cikk 19. és 21. §-a is. Az 1848. 20. cikk pedig valóságos jogegyenlőséget dekretál a bevett vallásfelekezettek közt.

Határozottan és ismételtelen fel kell emelni szavunkat az ellen, hogy a katonai szolgálat ürügye alatt a vallási törvények ily flagrans módon megsértessenek; tiltakoznunk kell az ellen, hogy míg a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőházi program-beszéde első részében nem mint az állam minisztere, hanem mint a kath. egyház tagja s dogmáinak értelmezője szerepel, addig a honvédelmi miniszter egy, a lelkiismeretet sértő s a felekezeti egyenlőségbe és viszonyosságba ütköző katonai visszaélés igazolására oly elvet akar fölhasználni, mely alapjában véve a lelkiismereti szabadság negációja: hogy a katonai szolgálatnál vallási, illetve szertartási dolgokban a többség dönt s a kisebbség ahhoz tartozik alkalmazkodni. Hinni nem lehet kommandó szóra.

Lehet, hogy tiltakozó hangunk gyöngye. De ismét és ismét föl fogjuk e tárgyban emelni szavunkat, míg illetékes tényezők meghallják s nem lesz kiáltó szó a pusztában.

KÖZÉLET.

Ki az a Schneller?*)

— Felelet dr. Masznyik Endre válaszára. —

Nagy kitüntetés érte azt az én szerény felszólalásomat, melyben először vetettem föl ezt a kérdést (Nemzeti Iskola 1895. 2. sz.), mert ime nemcsak a N. Iskolában támadt rá viszhang, hanem az Órállóban is.

Amint a N. Iskola névtelen tanítványának kifejeztem (az illető lap 4. sz.), Masznyik dr.-tól sem tagadhatom meg elismerésemet, amiért az egyik a tanárnak tartozó hálával, a másik a kartárs és hivatalfő iránti szeretettel száll sikra Schneller érdekében. Azonban amennyire értem és elismerem a védelem e nemes érzéseit, éppen annyira nem értem és nem fogadhatom el azt az ideges érzékenységet, azt a kicsinylő, sőt sértegető hangot, mely a névtelen tanítvány, de kivált Masznyik dr. válaszában végigvonul. Támadva védekezni sohasem tartozott a helyes és különösen nem az igazságos harcmódok közé, ezúttal annál kevésbbé, mert én első felszólalásomban nagyon mellékesen érintettem Schnellert, hanem főképp felsőbb közoktatási politikánkat hibáztattam és a magyar pedagógia tudományának elmaradottságán sajnálkoztam.

*) Az audiatum et altera pars elve megköveteli e nyilatkozat közlését. De meg kell jegyezni, hogy K. A. ur a „Nemzeti Iskolában” megjelent hasonló feliratu cikkében, mely a Masznyik dr. feleletét provokálta, a plagiumról és stréberségről valóban, mint látjuk akaratlanul is, oly összeállításra tett, hogy az egyiket Pauerre, ki nem is a pedagógia tanára, másikat Schnellerre kellett vonatkoztatni, kit a stréberség vádjá éppen nem érhet s ki csak ismételt felszólítás után adta be pályázatát a kérdéses tanszékre. Örülünk, hogy maga K. A. ur, szavainak s gondolatainak legilletékesebb tolmácsa, interpretálja úgy cikkét, hogy Schnellert e súlyos váddal illetni nem akarta, s hisszük, hogy Schnellert egyet. tanári működése K. A. urat néhány év múltán neki, mint pedagógusnak ószinte tisztelőjévé teszi. Szerk.

előtt pedig az amerikai-angol elmélet Németországban is némi viszhangra, sőt némelyeknél rokonszenvre is talált. Ilyenformán már nem szabad azt egyszerűen ignorálnunk, hanem meg kell kísérelnünk, hogy tisztába jöjjünk vele.

Az elmélet két mozzanatot foglal magában; Shakspeare joga azokra a művekre, melyek nevét viselik, kétségbe vonatik; e művek szerzősége Baconnak tulajdonítatik. A ki az elsőt teszi, azért még nincs kötelezve a másodikra, s vannak némelyek, a kik egyelőre megelégszenek a negatívval, s a Shakspeare-i művek szerzőjének kérdését, függőben hagyják; s közöttük egyesek, kik több szerzőt vélnék, s hajlandók a Shakspeare-kérdést a homeri kérdéssel analognak tekinteni. — A legfontosabb s alapvető kérdés, melynek eldöntése esetleg a többi kérdések fejtegetését feleslegessé teszi, kétségkívül az, mely e szakba foglalható össze: Shakspeare vagy nem Shakspeare? Ezt fogjuk hát első sorban s kiválóbban szemügyre venni.

(Vége köv.)

Mielőtt tehát a cimbeli kérdésre ismét megadnám a választ, először is helytelenítenem kell azt a ferde felfogást, melyben Masznyik dr. leledzik s amely miatt leginkább válik bántóvá a Masznyik dr. védelme. Masznyik dr. folyton per *Mi* és *Őnök* beszél, valami külön protestáns pedagógiát emleget, holott e felfogás ellen tiltakoznom kell. Nem ismerem, nem akarok ismereni külön felekezeti pedagógiát, hanem csak magyar nevelés-tudományt, aminthogy e tudomány művelői között sem engedhető meg felekezeti szerinti *Mi*-ket és *Őnök*-et csoportosítani.

Természetes, hogy aki egy tanárról, vagy tudósról úgy beszél, mint a *Miénkről*, akit ki kell játszani az *Őnöké* ellen, az nem lehet elfogulatlan a maga ítéletében. — Így történhetett az, hogy Masznyik dr. is, midőn Schnellert ismerteti, illetve magasztalja, mind oly dolgokkal áll elő, melyek Schneller egyéniségének tisztelt és szeretett voltát bizonyíthatják, csak azt az egyet nem igazolják, hogy egyetemi katedrára van kvalifikálva. — Mert hogy valaki protestáns theológián a pedagógia es filozófia tanára, az még távolról sem bizonyíték az illetőnek magasabbrendű szakképzettsége és kivált önálló tudós volta mellett; mert nagyon sok példát felemlíthetünk, hogy egyszerű középiskolai tanárokat, akik talán klasszika-filológiára készültek, de véletlenül a philosophiae dr. címet — bár nem is a filosofióból — megszerezték megválasztottak filozófiai tanároknak szakszerű filozofus pályázókkal szemben, alig hogy az egyetem porát lerázták. Ez természetesen nem zárja ki, hogy a protestáns akadémiák tanszékein is ne ülnének itt-ott teljesen kompetens filozófiai és pedagógiai tanárok.

Azzal meg éppen nevésséges előhozakodni, hogy Schnellert Csáky is, Eötvös is több ízben kiküldték kormánybiztosul, mert azt még sehol a világon egyetemi tanári kvalifikáció egyik ismertető jelének nem tartották.

Egyetemi tanárságra csak az egyetemi habilitáció vagy oly értékű és mennyiségű tudományos irodalmi munkásság kvalifikál, melyből az illető tudományszakra határozott nyereség háramlott. — Ezt a tudományos munkásságot Schneller védői elfeledték kimutatni, Masznyik dr. is csak egy, az asztalfőknél heverő kéziratra mer hivatkozni, melyről természetesen én sem vagyok, de ő sincs hivatva ítéletet mondani.

Mindezek után bár elismerem, hogy Schneller dr. kitűnő tanári és egyéni tulajdonokkal lehet megáldva, kit tanítványai szeretnek, tisztársai tisztelnek, aki méltán nyerhetett kormányképviselői megbízásokat, aki szerénységében nem kereste az egyetemi katedrát, hanem akarata ellen hivatott oda, mégis fön kell tartanom hibás közoktatási politikánkra és a magyar pedagógia elmaradottságára tett állításaimat, sőt ismételnem kell kérdésemet is: *Ki az a Schneller?* mert erre a magyar pedagógiának, mint tudománynak története csak a jövőben fog, ha ugyan fog, megfelelni.

K. A.

EGYHÁZI ÉLET.

Az anglikán egyház és a pápa.

(A toledói érsek Herbert Vaughan angol biboroshoz intézett levelének folytatása.)

Amily mértékben hatol be az isteni világosság sugára az előítéletek zürzavarába, melynek igazi egységben nincs helye, oly mértékben fogják megérteni, mi és hol van az Anyaszentegyház épületének alap- s csodálatos ivezetének záróköve. Eminenciád bőven és alaposan mutatta ki az ellenkező képzelődéssel szemben, hogy a római főpap egyetemes főnöksége s a Péterben való hitnek csálhatatlan tekintélye és tanítása nélkül katholicizmus nem képzelhető. Minthogy pedig mind a két rész vágyik a »Katholikus« névre, ezzel ők világosan megmutatják, hogy valóságos keresztény hit nincs azon a központon kívül, mely egy közös Atya igazgatása s tanítása alatt mindeneket testvéreileg képes egyesíteni. Ut omnes unum sint, »hogy mindnyájan egyek lehessenek,« — ez volt a béke, a kegyelem, szeretet és hála ama zászlaja, melyet Jézus lobogtatott, hogy életet adjon az emberi ségnek. — Ő megváltotta az embereket s azok bőségben élnek. Ut vitam habeant et abundantius habeant.

Eminenciád biztos lehet abban, hogy Spanyolország, akármily sok baj zaklassa is

minden oldalról, mindenkor méltó örököse akar lenni az ősök tanításainak s követője példájoknak a tekintetben, hogy folyton imádkozzék, bűnbánattal legyen eltelve, áldozzék s könyezze kérje azt, hogy Angolország megtérjen az összes egyházak anyjához és urnójéhez, a szent római Egyházhoz, mert hiszen az igazság és testvéri szeretet a kegyelet és tisztelet kettős kötelékével fűzik össze a katolikusokat, hogy ugyanazon test tagjaival egy közös fő kormányzása alatt megszakitás nélküli közösségben éljenek.

Isten tartsa meg Eminenciád életét saját dicsőségére, mint angol nyája javának bölcs pásztorát, s a keresztény nép épülésére.

Toledóban, ágyamba szegezve, Boldog Asszony avatásának ünnepén 1894. novemb. hava 21-én.

Antolin Monescillo y Viso
biboros, toledói érsek.

Az angol királynő káplánjának levele a Times kiadójához.

»Uram! Mint protestáns, üdvözlöm Vaughan biborosnak a toledói biboroshoz intézett s a Times-ben ma megjelent levelét.

Alig képzelhető oly nyilatkozat, mely enél alkalmasabb volna a protestantizmusnak közöttünk való erősítésére, s még inkább arra, hogy közelebb hozza az angol Egyházban levő különböző árnyalatokat (high-, low és broad-church — Szerk.) egymáshoz s egysítse a római egyházzal szemben az angol egyház híveit s a non-conformistákat (többi protestánsok. Szerk.)

Ugy látom, Vaughan biboros »megtérésnek« (conversion) nevezi a római egyházhoz való elpártolást; mi »megzavarodásnak« (perversion) mondjuk.

Igaz hive:

St. Michael's Vicarage S. W. nov. 29.

Jas. Fleming,

(Yorki kanonok, a Királynő káplánja.)

M. Tweddellnek, a High-Church tagjának levele a Times kiadójához.

Uram! — Olvasói valószínűleg némi zavarban lehetnek a római vitás kérdésnek ily különös időben való fölvetése miatt, midőn abba az egyházba oly kevesen tévednek tőlünk. De hogy az anglikán egyház tagjait ne lehessen beleérteni Vaughan biborosnak a toledói érsekhez intézett második levelébe, melyet ön mai lapjának Egyházi Közlemények c. rovatában közölt, röviden legyen szabad két pontra hivnom föl a figyelmet:

1. Először is arra az alaptévedésre, melyben a biboros leledzik akkor, midőn oly előzékenyen és pártfogói módon közeledik legközelebbi nyilatkozatában a Highchurch-párthoz. Hálával ösmeri el, hogy bizonyos tanoknak s szertartásoknak azon célból eszközölt visszaállítása, hogy az anglikán egyházat tanításban és istentiszteletben jellegzetesebbé tegyék: a Highchurch tagjai részéről arra irányuló törekvés, hogy vallási tanainkat s isteni tiszteletünket a római egyházközösségével hasonlótá tegyék. Holott az *oxfordi mozgalomnak*, amint nevezni szokták, ma is az, mindig is az volt a célja, hogy visszaállítsa a vallási tanoknak és szertartásnak azt a jellegzetességét, mely a katolikus egyháznak jogszerű öröksége ez országban (a Highchurch tagjai magukat tekintik a római katholicizmussal szemben igazi katolikusoknak — Szerk.), *de teljesen független a római egyházhoz való minden közeledéstől*. Annyi világos, hogy angol embereknek tudniok kellene azt, hogy a Highchurch tagjainak magoknak kell nyilatkozniok saját céljaikról és szándékaikról, melyeket bizonyára jobban ismernek, mint olyan, ki nem tartozik hozzájuk s a kinek az a különös feladata, hogy ferde világitásban tüntesse fel azokat.

2. Azt akarom tehát hangsúlyozni, hogy ha Vaughan kardinális valósággal azt hitte volna, hogy a Highchurch-mozgalom Róma érdekében történik, nem valószínű, hogy ily ügyes ellenfél oly tényre irányította volna a közfigyelmet, mely különösen alkalmas a protestáns érület fölháborítására s annak a mozgalomnak a meghiúsítására, melytől saját boldogsága szerint saját egyházával szemben oly hódolatot remél. A biboros tévedett, midőn ellenségeskedésében ezt az utat választotta,

mert ebből a római harcmodorral ismeretes művelt ember aligha nem arra az eredményre jut, hogy a *Highchurch a modern római katolicizmus ellen a legerősebb védbástya s úgy látszik, a biboros azt hiszi, hogy ettől kell legjobban félnie* tehát folyton céltévesztett dicsérettel itéli el, saját céljai érdekében.

Ehhez még hozzátesszem, hogy részemről nem vagyok a szélsőség barátja, mert azt hiszem, hogy az anglikán egyházat jellemző szellemmel össze nem egyeztethető, amelyhez egykor reményünk szerint, ez ország római katolikussal s nonconformistái visszatérnek s elismerik azt.

Nov. 29. Kész szolgálja:

M. Tweddell, Vicar of St. Saviours, Paddington
(a Highchurch párt tagja.)

A Times 1894. dec. számának „Egyházi közlemények” rovata:

A yorki (anglican) érsek a York Diocesan Magazine tegnapi meglelt számában hivatkozik ama legközelebbi nyilatkozatára, melyben Vaughan biborosra, mint oly olasz biborosra tesz célzást, ki magát „westminsteri érseknek” nevezi. Ő kegyelmessége azt mondja, hogy Vaughan biboros önhatalmulag fölvetett címére vonatkozó célzása nem válik érseki méltósága szégyenére, amit mindenki szívesen elismer. Vaughannak az egyesült királyság bármely része fölött gyakorlandó joghatóságra (jurisdicció) vonatkozó igénye, melyet a római püspöktől nyert volna, ellenkezik nemcsak az egyházzal, hanem az állam törvényeivel is, melyek ki mondják, hogy idegen főpap nem gyakorolhat sem az egyházban, sem a királyságban joghatóságot. Az érsek azt mondja, hogy ő meg van győződve róla, miszerint a biboros személyes tulajdonságait illetőleg kiváló ember, kit több oknál fogva tisztelni lehet, *hanem azért nem westminsteri érsek. Az ily cím használata háborús, bár ártatlan önhittség.* Ha az ilyen önteltséget csak némileg komolyan vennők, meg nem érdemelt fontosságot adnánk neki. Csak sajnálni lehet, a keresztyén közösség nevében azt, hogy a rómaiak Angliában oly ellenséges magatartást vettek föl az angol egyházzal szemben. Őkegyelmessége a római egyház megváltozott viselkedését érti itt, *mely most folytonos támadás és önhittség.* Szerinte a biboros és barátai nem igen bölcsen cselekednek, midőn ez utat választják!

Azt hisszük, Duka ur levele s az itt közölt adatok meggyőzik olvasóinkat arról, hogy egyáltalán nincs okunk attól félni, hogy az ultramontán katolicizmus elnyeli, vagy komoly veszélylyel fenyegeti az angol protestantizmust. A pápa merész egyesítési álmái, jobban mondván, rögeszméi, itt is hajótörést szenvednek.

a. a.

IRODALOM, MŰVÉSZET

A Kisfaludy-társaság folyó hó 10-én délelőtt tartotta meg rendes közgyűlését. — A gyűlésnek három irodalmi eseménye is volt, u. m. Gyulay Pál tanulmánya a magyar hirlap-irodalom történetéről, a maga nemében igazi kis mestermű; továbbá Apponyi Albert nagyszabású székfoglaló beszéde „Észtetés, politika, művészet és államférfi” cím alatt; aztán Gyulay Pál 50 éves írói jubileumának szükkörben, de bensőséggel teljes megünneplése. Gyulay Pált a közgyűlés után Zichy Antal üdvözölte s átadta neki Hirsch Nelinek a Gyulay költeményeihez készített remek rajzait s aranyserleget. *Wlassics miniszter pedig Őfelsége kitüntető ajándékát a Szent-István rend kis-keresztjét tűzte Gyulay mellére.* Az ünnepélyt fényes lakoma követte.

Shakspeare. Fünf Vorlesungen von Bernhard ten Brink. E cím alatt jelent meg Strassburgban a múlt évben (már második kiadásban) egy 159 oldalra terjedő, s a két év előtt elhunyt szerző (a marburgi egyetem angol irodalom tanára) arcképével s rövid jellemzésével ellátott tanulmány a nagy angol költőről, mely a legjobbakkal közé tartozik. Mit e költő-óriásról egy rövidebb tanulmányban valaha irtak melynek megjelenését a *Literarisches Centralblatt* örömmel üdvözölte a Shakspeare-ről szóló monográfiákban oly gazdag német irodalom terén is, s amely ha lefordították — igazi nyereségre szolgálna a mi irodalménknak is. Oly fi-

nom jellemzést, Shakspeare szellemének, benső világának oly mélyes ismeretéről tanuskodó elemzést, nagyságának oly megvilágítását rég nem olvastuk, mint e kis tanulmányban; az a rajz, amit Taine nyújt Shakspeare-ről angol irodalomtörténetében, torzkép ehhez a művészi festéshez képes. Nyelvbéli előadása éppoly nemes, szellemes, mint anyagának tárgyalása. Mindenkinél, aki Shakspeare s klasszikus művei iránt érdeklődik, nyugodtan ajánlhatjuk e művet (ára 2 márká). A mű 5 fejezetben, illetve felolvasásban (szerző a felolvasásokat Frankfurtban tartotta) szól Shakspeare-ről: I. A költő és az ember; II. Shakspeare műveinek időrendi sorozata; III. Shakspeare mint drámaíró; IV. Shakspeare mint vigjátékíró; V. Shakspeare mint tragédiaíró. Mutatványul tárcánkban közöljük az első felolvasás azt a részletét, mely a Shakspeare-Bacon kérdést világítja meg.

Stromp László, a pozsonyi ág. ev. egyet. theol. akadémia tanárától érdekes egyház történelmi tanulmány jelent meg *II. Párizsi István élete* cím alatt, mint a „Protest. Szemle” 1894. évi 9. és 10. füzetéből készült külön lenyomat, melynek ára 40 kr. Múlt számunkban is megemlítettük, ismertetését ígértük s azt, hogy mutatványt közlünk belőle. Tördelési hiba folytán azonban épen az a néhány sor maradt ki, melyekben a mű címe is föl volt említve.

UJDONSÁGOK.

Mit tehet az igazi buzgóság? Nem panaszkodunk amiatt, hogy az „Órálló” napilappá fejlesztésének ügye visszhangot nem keltett volna s nem volnának — és szép számmal — buzgón, odaadón fáradozó férfiak, kik e ma sok tekintetben eléggé nem is méltányolható kérdést a legönzetlenebbül, legodaadóbb módon támogatják.

Teljes hálával vagyunk eltelve irántuk, annál inkább, mert tisztában vagyunk afelől, hogy az ige csak a protestáns lelkesíti kar tényleges buzgókodásával, a pusztá ohajtásnak tettekre változtatásával lehet valóvá. — Aki ez eszmének 1, 2, 10 aláíróit megszerez, körülményeihez képest, az többet tesz, mint aki tíz vezércikket ír az ily organum szükségességéről.

De hát bizony az emberek nagyobb része restelli a meggyőzéssel, utánjárással való fáradságot. Odahaza, csöndben elmélkedni afelől, mily jó volna egy szabadevű, prot. napilap s írni egy megindító levelet a prot. közönyösség fölött: ez kényelmesebb, könnyebb, mint az arra való embereket lakásukon vagy más alkalmas helyen folkeresni s az okok és erősségek fegyverével meggyőzni.

Talán követelőzőknek látszunk, de nem bánjuk, — öntudatunk nyugodt s nagy, nehéz, de szép küzdelmünkben a félreismertetést is szívesen elviseljük. Tehát kimondjuk, hogy még az sem elég ha a lelkes urak maguk aláírják az ívet. Hanem minden oly helyen, hol az lehetséges, annyi hívet kellene toborzaniok, amennyit képesek. Persze a legtöbb esetben az a válasz, hogy nem lehet, az emberek közönyösek!

Pap Gábor úr, a dunántúli kerület nagyrédmű ev. ref. püspöke, a mérsékelt nagyságú révkomáromi egyházban 12 aláírótt szerzett, s reménye van arra, hogy e számot 30-ra kiegészíti. Ezt csak az ügy igaz szeretete teheti.

Tabajdi Lajos, szatmári ev. ref. lelkes ur lényes példával mutatta meg, mit tehet az igazi lelkesedés. Rövid idő alatt egy maga majdnem 60 aláírótt gyűjtött az „Órálló”-nak magában Szatmár városában, annak németii részét oda nem értve. S reméli, hogy még többet is fog. S mert a németii ref. lelkes ur is kilátásba helyezte, hogy gyűjteni fog, valószínű, hogy az egyetlen Szatmár-Németiből, melynek protest. lakossága nem több, mint 8 ezer, 100 aláírója lesz az „Órállónak.” Az aláírók mind a legintelligensebb elemek közül valók; egy nyug. főispán, volt országgyűlési képviselő, földbirto- kosok, tanárok, állami, megyei, városi hivatalnokok, lelkesek, orvosok, magánzók. Csak végig olvasni is jól esik ez iven kiirt neveket, hát még az a gondolat, hogy annak idején mindezekkel a legközvetlenebb szellemi kapcsolatban fogunk állani!

Kovács Béla, abauj-szepsi ev. ref. lelkes ur, alig 700 lelket számláló községében szintén az intelligencia köréből 14 előfizetőt volt képes toborzani.

Farkas Geza, nagy-szombati ág. ev. lelkes ur, a szórványokkal 800 lelket számláló, tulnyomó részében nem magyar anyanyelvű egyházközségében tizet.

Ilyet tehet a valódi buzgóság s ez a valódi utja egy független, protest. szellemű napilap létrejöttének.

Midőn e derék férfiak csüggedést nem ismerő buzgóságát itt hálával köszönjük meg: egyszersmind törhetlen bizodalommal fordulunk a protestáns lelkesíti karhoz, kérve kérvén, hogy a magasztos ügy érdekében legyen követője e szép példának.

Nyilvános nyugtatványozás és köszönet. A sárospataki ev. rev. énekhar iskolai célokra fordítandó alaptökeje gyarapítása céljából f. hó 2-án tartott tácvigalma alkalmából felülfizettek: dr. Kun Zoltán 6 korona, Visolyi János 4 korona, Nagy Gábor 4 kor., Hódossy Béla 3 kor., Nt Bálint Dezső 2 kor., Zsindely Istvánné 3 kor., Nagy Lajos 2 kor., dr. Mitrovics Gyula 2 kor, Trestyánszky Pál, Ardey Barna, Wittchen Aladár, Slajminger N., Kalassay Sándor, Köcse István, Delej Lajos, Molnár János, dr. Bartha Béla, Kun Judit, Buza Jánosné, Kádár Gyula, Tarczal János, Kovács András 1—1 korona. Kovács György 40 fillér. Összesen 39 korona és 40 fillér. A multság tiszta jövedelme 76 kor. és 4 fillér. Fogadják a m. t. adakozók a jótékony cél érdekében tett nemes adományaikért az énekhar szives köszönetét. A rendező bizottság nevében: Kántor Ferenc pénztárnok, Molnár István, Vargha István ellenőr.

Szerelmi tragédia. Megható tragikus eset történt a napokban Bukarestben. Sturda Gergely fiatal, ábrándos herceg, a dusgazdag Sturda családnak, egyetlen fia és örököse beleszeretett halálosan a házuknál alkalmazott Boga Gizella magyar származású, varróleányba. A herceg szülei, mikor a fiatalok közt levő viszonyt észrevették, a lányt a háztól elküldték, fiukat pedig, — hogy boldogtalan szerelméből kiábrándítsák, erkölcsi kényszert akarván rá gyakorolni, — Kantakuzene Mária hercegnővel háziasították össze. Azonban az ifju herceg régi kedvesét nem felejthette el s vele sűrűen levelezett; sőt az erőszakos kettészakítás annyira elkeserítette, hogy a legutóbbi napon korán reggel a rokonainál tartózkodó kedveséhez leköcsizott és őt, ki még aludt, szívére lőtte s aztán a saját életét oltotta ki. A fiatal herceg és a varróleány után egy kis alig hat hónapos csecsemő maradt árván.

ORSZÁGGYŰLÉS.

Képviselőház ülése. Febr. 6. Az uton- cök megajánlásáról szóló javaslat harmadik olvasásban is megszavaztatott. Következett a honvédelmi miniszterium budgetjének részletes tárgyalása. A ludovika akadémia tételénél Lakatos Miklós szólalt fel, ki elsorolta a honvédség elnémetesedését, a magyar tábornokok nyugdíjazását, végül sürgette a Hentzi szobor eltüntetését. Tóth Ernő a honvédség harcképe- sebbé való tétele végett követeli, hogy a honvédség kebelében tüzéség és külön műszaki csapatok állittassanak fel. Lits Gyula beszélt még a tételhez s ajánlotta, hogy a katonai mé- nes-intézetek a honvédelmi miniszter hatáskörébe helyeztessék át. Most a miniszter mondta el a maga replikáját. Egyelőre semmit sem tehet, de majd tauácskozik. Ezután hosszas vihar keletkezett, melynek lecsillapulta után Nagy István szólalt fel s követelte Magyarország szuverenitásából kifolyólag a magyar katonai akadémiát, a mit a miniszter még nem tart indokoltnak. Thaly Kálmán ezután azt ajánlotta, hogy miként a bosnyákok, úgy a protestánsok és a zsidók ne térdepeljenek le az imánál, a mire a honvédelmi miniszter azt mondta, hogy e kérdésben a katonaságnál a többség dönt. Illyés Bálint és Péchy Tamás a 48-as honvédek segélyének felemelése iránt adtak be határozati javaslatot. Azonban a miniszterelnök a csak jövő évre kért 100,000 fros nagyobb segélyhez már ez évre is hozzájárult, így a javaslatok visszavonattak és a miniszter- elnök ajánlata elfogadtatott.

Ezzel az ülés bevégeződött.

Febr. 7. A honvédelmi budget tárgyalása folytatott és fejeztetett be. Részletesebb vita annál a tételnél támadt, amelyben Szerb György előadó ismertette, hogy a miniszter a törvényes

ujonc kontingensen felől besorozott honvédek kiképzésére s fentartására 600.000 frtnyi fedezet nek megszavazását kéri.

Horánszky Nándor a tételt csak akkor szavazná meg, ha tudná, hogy a kormány előterjesztései szabatosak és határozottak, kéri tehát, hogy a sorozási statisztika terjesztésébe a fedezet szükségességének meggyőzése végett. Ugron Gábor szintén nem fogadja el a tételt, mert nem akarja a törvényhozás évi ujonckivétési jogát feláldozni, továbbá azért, mert az évi ujoncjutaléknak évente az egyes korosztályok között egyenlő mennyiségben kell kiosztatnia és végül azért sem szavazza meg, mert a védtörvényt szorosán meg akarja tartani. Tóth Ernő szolott még e tételhez, mint a véderő bizottság tagja és kijelentette, hogy a múlt év sorozási eredményéről szóló jelentést ő sem látta. A miniszter felszólalása után a tételt elfogadták. A beruházások tételénél aztán Horánszky Nándor már egy határozati javaslatot nyújt be, hogy az ujonc megajánlásra vonatkozó törvényjavaslat benyújtásakor évenként a megelőző év sorozási eredményét bemutattassék. A javaslat mellett Madarász József, Ugron Gábor és gr. Apponyi György szólak fel, de a miniszter ezt a javaslatot feleslegesnek találta. Ezután a honvédelmi miniszter többi jelentését vita nélkül elfogadták.

Febr. 8. Napirend: az igazságügyminiszterium 1895. évi költségvetésnek tárgyalása. Latkóczy Imre előadó ajánlja a javaslatot elfogadásra.

Erdély Sándor igazságügyminiszter terjeszti elő ezután programját. Kijelentette, hogy az igazságügyi politika tekintetében ugyanazt az álláspontot foglalja el, melyen az előző igazságügyi kormány állott, amely irányt részben a magáénak is tekintheti. Első gondja az igazságügyi adminisztráció szerfelett nehézkes és hiányos állapotán javítani, mert e nélkül az alaki és anyagi törvények sikeres reformja nem is gondolható. A múlt évben életbe lépett a sommás eljárást szabályozó polgári perrendtartás és fizetési meghagyási törvény, ezeknek kiegészítéseképpen életbe lépteti az örökösödési eljárást, még ez évben módosítja a végrehajtási törvényt. Ezek után a polgári törvénykezés terén főfeladatának tekinti a szóbeli eljárás konszolidációját. — Reformtörvényeinek egyik fősúlypontját fogja képezni a törvénykezési eljárás másik nagy ága t. i. a büntető perrendtartás reformja. Erre vonatkozólag már egy kész törvényjavaslata is van; a kamatláb leszállításáról szóló törvényjavaslat szintén elsőrangú teendőjét képezi; még ez évben életbe fogja léptetni a házassági jogot. A bírósági és ügyészségi szervezetet a jogfejlődés kívánalmainak megfelelőleg fejleszteni fogja. A járásbírók egyesítésére nézve az előmunkákat folyamatban van. Gondot fog fordítani a bírósági fegyelmi törvény, az ügyvédi rendtartás, az egységes bírói és ügyvédi vizsga megalkotására. Az anyagi jog terén a magánjogi kodexnek megalkotása lesz működése súlypontja. Három novelláris intézkedést szándékozik még ez évben végrehajtani, melyeknek előadói tervezete kézen van, csak még egy revízióra várnak, ezek: a zsellértelekekről, a jászkun-birtokviszonyok rendezésére vonatkozó eljárásról és a határörvidéki vagyonszociális viszonyok szabályozásán eszközözendő reformokról szóló javaslatok. Ezen törvények reformját kiegészíti a hiteltörvények módosítása. A büntető törvények módosításáról és potlásáról szóló javaslat kibővített. Egyöntetűvé szándékozik tenni a magyarországi válsági törvénykezési viszonyokat. Általánosan ígéri végül, hogy szigorú őre lesz az igazságszolgáltatás körébe tartozó minden ügyeknek a bírói függetlenségnek, a részrehajlatlan jogszolgáltatásnak s meg van győződve, hogy a reformok megvalósítása erején és erélyén mulni nem fog.

Kemény János a függetlenségi és 48-as párt nevében bírálja az igazságügyi kormányzatot s három szempontból ezek egyike az igazságügyi olcsósága; e tekintetben azt tapasztalja, hogy a kormány az új eljárással a felemelt bélyegtörvényekben óriási terhet rótt a szegény néposztályra, kéri tehát a bélyegtörvény enyhítését. Másodsorú rámutat bizonyos anomáliákra, melyek a sommás eljárás üdvös hatása mellett is az igazságszolgáltatást költségessé és hozadalmassá teszik, kéri tehát az igazságszolgáltatás gyorsítását. Az igazságszolgáltatás harmadik kellékének tartja a jóságos s itt a bírák magasabb kvalifikációját sürgeti, végül határozati javaslatot nyújt be, melyben

utasítani kéri a kormányt arra, hogy a polgári törvénykönyvek, a katonai büntető törvénykönyvek, és a hitbizományok korszerű rendezéséről szóló törvényjavaslat még oly időben nyujtassék a Ház elé, hogy ezek még ezen az országgyűlésen tárgyalhatók legyenek.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Az illetékes kir. ügyészség figyelmébe. A „Dom a Skola” című tót nemzeti pedagógiai (?) folyóiratból közlünk itt egy mutatványt; ez az érdemes újság *Rózsahegyen* jelenik meg s minden száma hasonló formérvények s lázító cikkek lerakódó helye. Nincs tudomásunk róla, hogy az illetékes kir. ügyészség ez újdonsült pedagógusokat honáruló, gonosz munkájukért számadásra vonta volna. Sőt a magyar publikumnak tudomása sincs e véres száju ellenségéről, mely hazug címet becstelnie meg, folytatja galád munkáját. Ime maga a cikk, melynek írója Salva, azonban jó ismerős a legbűnösebb izgatás terén:

»Feladatunk«.

Fontos feladata van egy tót pedagógiai folyóiratnak. Megvilágítjuk helyzetünket; 1867 tehát a kiegyezés óta Magyarország nemzeti ségei a magyar hegemonia kényére-kedvére vannak kiszolgáltatva. Tudjuk mik történtek. A tót gondolkodásukat hivatalukból mind kicsapták, a tót könyveket forgató tanulókat az iskolákból kihajtották, a tót gimnáziumokat bezárták, a tót Matica vagyonát elharácsolták, s annak jövedelméből folyóiratot adnak ki a tót nép számára, meggyalázására mindannak — a mi tót; bevezették a magyar nyelvet a tót népiskolába, s a renegát tanítókat — a kik minél jobban magyarosítják iskoláikat, tehát a kik a tót ifjak lelken a legborzasztóbb latorásra vetemednek, megváltják nyilvános ajándékokkal; a tót városokkában és falvakban felállítanak ugynevezett »ovody«-kat, melyekben a szülők gyermekeiket 3 éves koruktól magyarul kénytelenek neveltetni. S mindezen eszközei a mi zsarnokainknak nem voltak elegendők arra, hogy a nemzetet a saját nyelvében való minden lehető művelődéstől megfoszssák, s ők elhatározták nemcsak életünket megakasztani — hanem vérünket is átömlesztetni saját testükbe. És ezen a nyuzó gondolon legyen megvetve a magyar nemzet nagyságának és dicsőségének alapja; — Magyarország illetén megmagyarosításának tervét elfogadta lelkesen, a közönség és minden eddigi magyar-kormány az ő programjába. Azért ezen tervnek »állam eszme« nevet adtak. Mi eleinte az ezen értelemben hangoztatott »állam eszme«-t egy kiégett agyvelő utolsó kibőffetésének tartottuk, de midőn kezdték gyermekeinket emléinkről letépni és transportot transport után küldeni a magyarok közé az alföldre, midőn látjuk, hogy a magyarosítás kedvéért le kellett omlaniok az egyház legszentebb intézményeinek, tehát általában az erkölcsi élet alapjainak (lásd az evangélikusok utolsó egyetemes gyűlését) midőn nyilván tudunkra adták, hogy *egyedül a tót nyelv az oka, a miért nem engedik meg nekünk, hogy gimnáziumot alapítsunk*, akkor meggyőződünk arról, hogy az az »állam eszme« egy valódi pokoli terv — a nem magyar nemzetiségek kipusztítására Magyarországon. — Mink ezt összetett kezekkel nézzük? Avagy érzéketlen agyag vagyunk — melyet tetszés szerint lehet gyurni s csinálni belőle alap-téglit, avagy élő emberek vagyunk — öntudatosak, egészséges öt érzékekkel, kik tudják, érzik, hogy nem arra valók, hogy saját testükön falánk élősdieket hízaljanak. *Saját tulajdonföldünkön dolgozunk az összes állami szükségletekre, sulyos adót fizetünk egyenlő mértékben Magyarország összes lakosaival, s hallgatnunk kell, midőn kezünkben kiütik a szánkhoz vitt saját kenyereket. Midőn elzárják előlünk az utat a lelki kenyérhez és azt mondják: mert tótok vagytok, nem szabad saját nyelvetekben művelődnetek.*

Igy szól hozzánk, így bánik velünk a mi szülő-anyánk — hazánk? Oh te szép anya, mi csak azért vagyunk gyermekeid, hogy összehordjuk számodra verejtékes munkánknak gazdag kévét, hogy éhségig dolgozzunk számodra, s midőn kenyeret kérünk, kövel dobsz meg. S te azt kívánod, hogy szeressünk? . . . Látnivaló, hogy helyzetünk súlyos s feladatunk annál fontosabb. A mi szent feladatunk: *megőrizni a fiatalágot a sulyedéstől, a magyarosítástól, hogy nőjjon Isten dicsőségére s a felebarátok örömére,*

hogy miként Isten teremtette, legyen derék tagja az egész nemzetnek. Eszközünk: házi nevelés és iskolai nevelés. Egyéb eszköz nemzet megőrzésére és gondviselésére nincs. Mondjátok: az irodalom. Mi hasznos van mind, bár a legfontosabb iratokból, ha nincs, aki olvassa. *A család, a családi ház: ez amaz alap, melyen tovább épít az iskola, az élet.* S azért egy leigázott, sanyalódó, kiháló nemzetnél nincs semmi fontosabb, mint az ifjúság nevelése, A nemzeti munkálkodás ezen terére kell, hogy fordítsa figyelmét minden nemzetét szerető, mert miként csintalankodással (politikával), várakozással nem csilapítjátok az éhséget, úgy nemzeti, tiszta tót nevelés nélkül nem neveltek nemzetet. Mit néztek tehát a magasba (megbotlottok s összetörtek szemüvegetek), hogy hol s miként fog eltérülni a nemzeti műveltség házában arany kupolája? Ott elég térség van! Szedelőzködjetek le az alapokhoz, ott kell kapálni s kemény szilárd köveket rakni a hatalmas épülethez. Nem kellene-e inkább látnotok, hogy tót tanítók *(sokan!) felette sűrűn vezetnek magyar gyermekeket tulajdon gyermekeikhez, tulajdon házaikhoz.* Nem kellene-e látnotok, hogy tót tanítók *(sokan!) nem ismerik a tót helyesírást, hogy júdás-pénzért gyalázatot hoznak ama nemzetre, amelyből származnak s amelynek gyermekeit nevelik, s a szlávságnak ellenére a törvény követelményeinél jobban sanyargatják a gyermekeket a magyar nyelvvél? S mink nemzet vagyunk? Mi álltunk a nemzeti művelődés számára házat? Silány épület lesz az, midőn az alapokba annyi rothadó fát, annyi gombát és szemetet hányunk! Szorgalmas kézen virágzik a remény! Szükséges, hogy korlátozzuk a romlást a családban és iskolában, hogy felébresszük a nemzeti büszkeséget, hogy tűzbe borítsuk a szíveket a szent ügyért, hogy bevonjunk a munkába férfikart és tanult főket, mindnyájukat egy célra: **gyermekeink jövője.** A »Dom a Skola«, az egyedüli tót nevelésügyi folyóirat a szülők és tanítók számára, fenállásának 10 évén át e szellemben, ez irányban ébresztette a keresztyén nemzeti nevelést a Tótságnál s így fog tovább haladni. Hogy ez a mi feladatunk igaz feladat, hogy csak így lehetséges eredményel, áldásosan működünk a nemzet felélesztésén, 1000 szív kiáltja felém lelkesülten. — Drága fivérek és nővérek! ama szíves sugára parázs szemeteknek a homlokok ama kiderülése, a karok kitérása, a szent pillanatban nyilvánuló lelkesedés a nemzet legitizetreméltóbb ügyeért — az én mozgó erőm is, kezesség számomra, hogy megértettük feladatunkat. Kérlek benneteket, határozzátok el magatokat a »Dom a Skola« terjesztésére a tót szülők és iskolák körében.*

Kérem mind a drága fivérek és nővéreket Csehország háromkoronás földjén, segítsetek nekünk e folyóiratot megtartani! Midőn mult évben hasonló kopogtatásra testvéri szíveitelen felhangzott a Sumavától a Tátráig: Tótok a Thermopiléknél! és számtalan szív hajolt felénk, ma annál sóvárgóbban hívlak titeket erre a ti Thermopilétekre! — **K. Salva.**

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Köszönetnyilvánítás. Legnagyobb sajnálatomra, rendkívüli elfoglaltságom mellett valóságos fizikai lehetetlenség, hogy mindazoknak, kik az »Órálló« napi lappá fejlesztésének nagy művében a gyűjtés, terjesztés nehéz, de áldásos szerepét vállalták magukra s kik hála Istennek ma már igen sokan vannak, s mindazoknak, kik leveleikben az eszme iránti lelkesedésüket, osekély személyem iránt jóindulatukat s bizalmukat fejezték ki, egyenkint magánlevélben válaszoljak. Itt köszönöm meg tehát apostoli buzgólkodásukat, melyet én csak egygyel hálálhatok meg: ha lankadatlan, csüggedést nem ismerő, önzetlen munkása leszek a magyar protestantizmusnak. Ha különben a föltett nagy célt megvalósítani sikerül, boldog leszek ugyan, hogy engem tett a gondviselés ennek törékeny, gyarló esz-közévé, de az Isten megsegítő kegyelme után az érdem derék munkatársaim s azoké a férfiaké leendő, kiknek jósága e köszönet megírását tettem legkedvesebb kötelességemmé. Szerk. — **K. E. R. — ó. B. — ó.** Csengey ez a regénye *nem* folytatása a „Vadonban” című regényének. Eredetileg a „Hullámok” közt c. régebben (1876.) megjelent regényének annyiban folytatása, mert részben annak alakjai szerepelnek benne, azonban egészen önállóan van feldolgozva. Ha az »Órálló«-t sikerülni fog tovább fejleszteni, a mos már könyvtárusilag nem kapható „Hullámok közt” c. regényt újra kiadjuk.

Kiadóhivatali üzenetek.

Cséska Károly urnak **Ungvár.** Előfizetése a most küldött 3 frttal május végén jár le. **Joó Ferenc** urnak **Szatmárt** a 2 frt előfizetése ápr. végéig szól. **Sátor Dávid** urnak **Szinyérváralja.** Előfizetése f. é. május végéig rendezve van. — **Erdélyi József** urnak **Nagy-Kövésd.** Előfizetése f. é. ápril hó végéig rendezve van. — **Szabó Pál** urnak **Tisza Ke-recseny.** Előfizetése f. évi ápril hó végéig rendezve van s a lapot a kiadóhivatal pontosan expedálja b. címére. Talán a közlekedési akadályok miatt nem érkezett pontosan.